

A Guidelines for Student Affairs Management at Rajaprachanukroh Schools in Mae Hong Son Province, under the Office of Special Education Administration

Ludia Khuanwiset^{1*}, Hataitip Sikhanthakasamit², Panotnon Thianpraphakul³

1 Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

2 Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

3 Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: diaburin@gmail.com

Abstract

The purposes of this research were to: (1) investigate the current state of student affairs administration in the Rajaprajanugroh Schools in Mae Hong Son Province under the Office of Special Education Administration, and (2) develop guidelines for student affairs administration in these schools. The research instruments consisted of a five-point Likert scale questionnaire, focus group discussion guidelines, and an appropriateness evaluation form for the proposed guidelines. Experts validated the questionnaire for content validity, yielding an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.80 to 1.00, and it demonstrated high reliability with a Cronbach's Alpha Coefficient of 0.95. The sample comprised 107 participants, including school administrators, heads of student affairs, student affairs teachers, and dormitory teachers, selected through purposive sampling. In addition, seven experts validated the proposed guidelines. The researchers analyzed the data using frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. The findings revealed that the current state of student affairs administration consisted of five aspects. Ranked by the mean scores from highest to lowest, these were: (1) student activity promotion and development; (2) health promotion, nutrition, and student welfare scholarships; (3) the student support system; (4) student discipline, moral and ethical development; and (5) student affairs administration, risk management, and drug prevention. Based on these findings, 35 guidelines for student affairs administration were developed, comprising 8 guidelines for student activity promotion and development, 8 guidelines for health promotion, nutrition, and student welfare scholarships, 7 guidelines for the student support system, 7 guidelines for student discipline, moral and ethical development, and 5 guidelines for student affairs administration, risk management, and drug prevention. The experts evaluated all proposed guidelines as appropriate, practical, and applicable to the context of boarding schools in highland areas.

Keywords: Student Affairs Administration, Rajaprachanukroh Schools, Bureau of Special Education Administration

แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

ลูเดีย เชื้อนวิเศษ^{1*}, หทัยทิพย์ ลิขิตทกสมิต² และ ปณตนนท์ เกียรประภากุล³

1 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

2 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

3 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

* Corresponding author. E-mail: diaburin@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และ 2) พัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียน ครูฝ่ายกิจการนักเรียน และครูสอนพิเศษ จำนวน 107 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน สำหรับการตรวจสอบยืนยันแนวทาง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประเด็นการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมของแนวทาง โดยแบบสอบถามผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80–1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.952 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนประกอบด้วย 5 ด้าน โดยเรียงลำดับระดับการปฏิบัติตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ได้แก่ 1) งานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนักเรียน 2) งานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานโภชนาการและทุนสวัสดิการ 3) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) งานปกครองส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรม และ 5) การบริหารงานกิจการนักเรียน การจัดการความเสี่ยงและงานป้องกันยาเสพติด ตามลำดับ ผู้วิจัยได้พัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนขึ้นรวมทั้งสิ้น 35 แนวทาง (ด้านที่ 1 มี 8 แนวทาง ด้านที่ 2 มี 8 แนวทาง ด้านที่ 3 มี 7 แนวทาง ด้านที่ 4 มี 7 แนวทาง และด้านที่ 5 มี 5 แนวทาง) โดยผู้ทรงคุณวุฒิประเมินว่าแนวทางทั้งหมดมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประจำบนพื้นที่สูง

คำสำคัญ: การบริหารงานกิจการนักเรียน, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์, สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิตของประชาชน องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2024) ชี้ว่าการยกระดับทักษะของเยาวชนไทยจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและครอบคลุมพัฒนาการของผู้เรียนในทุกมิติ มิใช่เพียงผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Hattie (2023) ที่ยืนยันว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ความสัมพันธ์ในสถานศึกษา และการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนมีอิทธิพลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ไม่น้อยไปกว่าคุณภาพการสอนในชั้นเรียน โดยประเทศไทยได้กำหนดให้การศึกษาเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม ตลอดจนส่งเสริมให้สามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ขณะเดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผู้เรียนมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน หากแต่ครอบคลุมถึงการส่งเสริม พัฒนา ค้ำครอง และดูแลผู้เรียนในทุกมิติ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัยและมีคุณภาพ

ภายใต้บริบทดังกล่าว การบริหารงานกิจการนักเรียน (Student Affairs Management) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษา โดย Council for the Advancement of Standards in Higher Education (2019) ระบุว่างานกิจการนักเรียนเป็นสาขาวิชาชีพที่มีมาตรฐานการปฏิบัติงานเฉพาะ ซึ่งมีพันธกิจในการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนแบบองค์รวมควบคู่ไปกับพันธกิจด้านวิชาการของสถานศึกษา สอดคล้องกับหลักการบริหารจัดการทั่วไปที่ Robbins and Coulter (2019) เสนอว่าการบริหารที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยกระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมที่เป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดของชัยเสกสรรค์ พรหมศรี (2563) ที่เสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องบริหารงานเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยงทุกภารกิจของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ งานกิจการนักเรียนจึงเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม วินัย คุณธรรม จริยธรรม สุขภาพกาย สุขภาพจิต ความปลอดภัย การคุ้มครองสิทธิ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน และการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบและการบูรณาการความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดประสิทธิผล

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ส่งผลให้สถานศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายในการบริหารงานกิจการนักเรียนมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของผู้เรียน การใช้สารเสพติด ความรุนแรงในสถานศึกษา ปัญหาสุขภาพจิต ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ตลอดจนความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ

คุณภาพชีวิตและผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ สอดคล้องกับ Fullan (2020) ที่ชี้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงต้องปรับบทบาทเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถออกแบบระบบบริหารจัดการให้ยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทที่ซับซ้อนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ หากสถานศึกษาขาดระบบบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลให้การป้องกัน การช่วยเหลือ และการพัฒนาผู้เรียนไม่สามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง (สำนักบริหารการศึกษาศึกษาพิเศษ, 2568)

บริบทของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลักษณะแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำในสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชน ผู้ด้อยโอกาส เด็กในพื้นที่สูง และนักเรียนกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีความหลากหลายทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม วิถีชีวิต และฐานะทางเศรษฐกิจ โรงเรียนจึงต้องรับผิดชอบการดูแลนักเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ครอบคลุมทั้งด้านการเรียน การดำรงชีวิตในหอนอน สุขภาพอนามัย โภชนาการ ความปลอดภัย การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และการสร้างทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม การดำเนินงานดังกล่าวมีความซับซ้อนและต้องอาศัยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าโรงเรียนแบบไป-กลับทั่วไป อย่างไรก็ตาม จากการสังเคราะห์ข้อมูล การดำเนินงานของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนและรายงานของสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ พบว่าสถานศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ได้แก่ การดูแลนักเรียนที่มีความแตกต่างหลากหลาย การป้องกันปัญหาพฤติกรรมเสี่ยง การเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดน การดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของนักเรียนประจำ ตลอดจนการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นภารกิจที่ต้องอาศัยระบบบริหารงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อบริบทเฉพาะของพื้นที่ได้

แม้ว่าการบริหารงานกิจการนักเรียนจะได้รับการกำหนดให้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาและมีนโยบายสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการและสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง แต่เมื่อพิจารณาสภาพการดำเนินงานในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะในโรงเรียนประจำที่มีบริบทเฉพาะ จะพบว่าปัญหาสำคัญไม่ได้เกิดจากพฤติกรรมของนักเรียนเพียงอย่างเดียว แต่มีรากเหง้ามาจากข้อจำกัดของกระบวนการบริหารจัดการ กล่าวคือ การวางแผนงานกิจการนักเรียนในบางกรณียังไม่อาศัยข้อมูลสารสนเทศและการวิเคราะห์บริบทของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ การดำเนินงานของฝ่ายที่เกี่ยวข้องยังมีลักษณะแยกส่วน การประสานงานระหว่างงานปกครอง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานหอนอน งานอนามัย และงานกิจกรรมยังขาดความเชื่อมโยง ขณะที่การกำกับ ติดตาม และประเมินผลยังไม่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และผลการประเมินยังไม่ได้ถูกนำกลับมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ข้อจำกัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาของการบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นปัญหาเชิงระบบ (Systemic Management Problems) มากกว่าจะเป็นปัญหาเฉพาะด้านของผู้เรียน กล่าวคือ ระบบการบริหารยังขาดวงจรการพัฒนาคุณภาพที่เชื่อมโยงระหว่างการวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงงาน จากลักษณะของปัญหาดังกล่าว แนวคิดวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) ของ Deming (1986) จึงเป็นกรอบแนวคิดที่เหมาะสมในการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียน

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียนมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ หรือการพัฒนากระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนทั่วไป ขณะที่งานวิจัยที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA สำหรับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำที่มีบริบทเฉพาะด้านพื้นที่สูง ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และการดูแลนักเรียนตลอด 24 ชั่วโมง ยังมีอยู่จำกัด จึงเกิดช่องว่างทางวิชาการ (Knowledge Gap) และช่องว่างเชิงปฏิบัติ (Practical Gap) ในการพัฒนาแนวทางการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประเภทนี้ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน และพัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA เพื่อให้ได้แนวทางที่มีความเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประจำในพื้นที่สูง และสามารถนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำถามการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ เป็นอย่างไร
2. แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

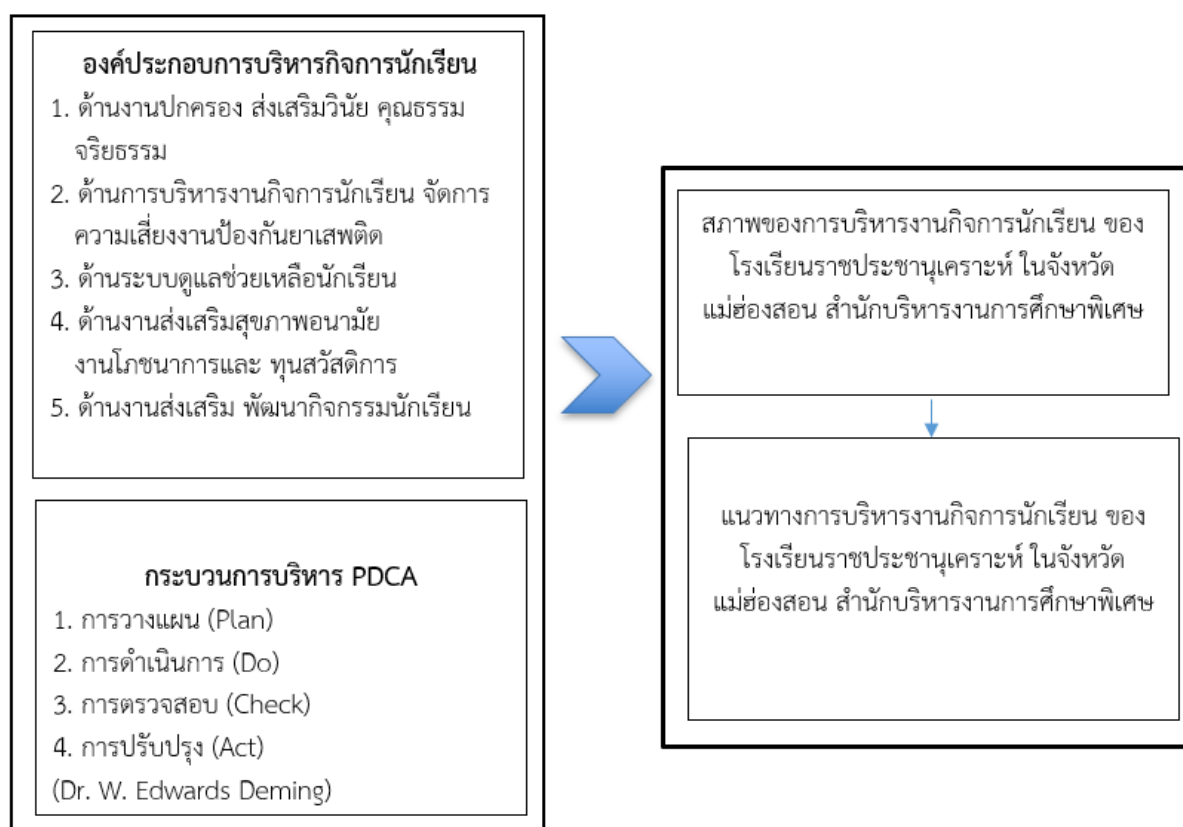
1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างฐานรากเชิงทฤษฎี ดังนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) และสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) ชี้ว่า งานกิจการนักเรียนเป็นระบบนิเวศการบริหารจัดการ (Educational Ecosystem) ที่ครอบคลุมทุกมิติในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนอย่างรอบด้าน สอดรับกับแนวคิดสากลของ Fred C. Lunenburg (2020) และ Thomas J. Sergiovanni (2018) ที่มองว่า งานกิจการนักเรียนคือการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนเชิงบวก (Positive School Culture) และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Learning Community) มากกว่าการบังคับใช้กฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเพียงอย่างเดียว ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนสำหรับสถานศึกษาเฉพาะทาง จากการสังเคราะห์วรรณกรรมขอบข่ายของกิจการนักเรียนในโรงเรียนประจำสำหรับเด็กด้อยโอกาส ครอบคลุมภารกิจหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1)

ด้านงานปกครอง ส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม 2)ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จัดการความเสี่ยงและงานป้องกันยาเสพติด 3)ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4)ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานโภชนาการ และทุนสวัสดิการ 5)ด้านงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนักเรียน ทฤษฎีวงจรบริหารงานคุณภาพ (PDCA Cycle) แนวคิดของ Deming ถูกนำมาใช้เป็นฐานในการวางโครงสร้างการพัฒนาแนวทาง โดยกำหนดให้ทุกขอบข่ายภารกิจต้องผ่านขั้นตอนการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาระบบ (Act) เพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Quality Improvement) บริบทโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โรงเรียนกลุ่มนี้เผชิญความท้าทายเชิงโครงสร้าง (Structural Challenges) เช่น ต้นทุนด้านการขนส่ง โลจิสติกส์ ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ภาวะความขาดแคลนครูในพื้นที่ห่างไกล และปัญหาพฤติกรรมในการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดระบบนิเวศการบริหารจัดการ (Educational Ecosystem) ของสุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์ (2560) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ร่วมกับแนวคิดการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนเชิงบวก (Positive School Culture) ของ Lunenburg (2020) และ Sergiovanni (2018) โดยสังเคราะห์ขอบข่ายงานกิจการนักเรียนสำหรับโรงเรียนประจำเฉพาะทางเป็น 5 ด้านหลัก และขับเคลื่อนด้วยวงจรการบริหารงานคุณภาพ (PDCA) ของ Deming (1986) ดังแสดงในกรอบแนวคิดการวิจัยในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา ผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานกิจการนักเรียน

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดยใช้รูปแบบเชิงสำรวจเป็นฐานแล้วขยายผลด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Exploratory Sequential Design) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถตอบวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างครบถ้วน โดยแบ่งกระบวนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอนหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน (วิจัยเชิงปริมาณ)

ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อสำรวจและวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาในปัจจุบัน มีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานและมีส่วนเกี่ยวข้องกับงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ จำนวน 4 แห่ง (ได้แก่ โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 21, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22, โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 34 และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 59) ในปีการศึกษา 2569 รวมประชากรทั้งสิ้น 107 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างและเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชากรที่มีบทบาทหน้าที่โดยตรงในการบริหาร ควบคุมดูแล และปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียนรวมถึงการดูแลเหล่านอนตลอด 24 ชั่วโมง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 107 คน จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ได้ดังนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา (ผู้อำนวยการโรงเรียนและรองผู้อำนวยการโรงเรียน) จำนวน 12 คน 2) หัวหน้าฝ่ายงานกิจการนักเรียน จำนวน 4 คน 3) ครูผู้ปฏิบัติงานฝ่ายกิจการนักเรียน จำนวน 35 คน 4) ครูดูแลเหล่านอนนักเรียน (ครูประจำหอนอน) จำนวน 56 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานกิจการนักเรียน โดยปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประจำบนพื้นที่สูง โครงสร้างของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ **ตอนที่ 1** สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบรายการตรวจสอบ (Checklist) เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน **ตอนที่ 2** แบบสอบถามสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน ประกอบด้วยข้อบ่งชี้ภารกิจ 5 ด้านหลัก รวมทั้งสิ้น 47 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five-point Rating Scale) ตามวิธีของ Likert โดยกำหนดน้ำหนักคะแนนการปฏิบัติงานตั้งแต่ 5 (ระดับการปฏิบัติมากที่สุด) ถึง 1 (ระดับการปฏิบัติน้อยที่สุด) **ตอนที่ 3** ข้อเสนอแนะและแนวทางเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารงานกิจการนักเรียน มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) การหาคุณภาพของเครื่องมือ (Validity and Reliability) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำร่างแบบสอบถามเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน (ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล 2 ท่าน) เพื่อพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดย

คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การคัดเลือกทุกข้อคำถามและความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษที่มีบริบทและโครงสร้างใกล้เคียงกัน แต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน จากนั้นนำผลมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรายด้านอยู่ระหว่าง 0.89 – 0.93 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 ซึ่งแสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นสูงและมีคุณภาพเพียงพอในการนำไปจัดเก็บข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูล และดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ทั้ง 4 แห่ง พร้อมทั้งติดตามจัดเก็บกลับคืนด้วยตนเองและระบบออนไลน์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาครบถ้วนจำนวน 107 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลไป(ตอนที่ 1) วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน (ตอนที่ 2) วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยแบบช่วงชั้นแบ่งเป็น 5 ระดับ (4.51–5.00 ระดับการปฏิบัติสูงที่สุด, 3.51–4.50 ระดับการปฏิบัติสูง, 2.51–3.50 ระดับการปฏิบัติปานกลาง, 1.51–2.50 ระดับการปฏิบัติน้อย และ 1.00–1.50 ระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด) และข้อมูลข้อเสนอแนะปลายเปิด (ตอนที่ 3) นำมาประมวลผลสังเคราะห์ และจำแนกกลุ่มคำตอบด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและยืนยันแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน (วิจัยเชิงคุณภาพ)

ในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลการวิเคราะห์สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 (ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อเสนอแนะปลายเปิด) มาสร้างสรรค์เป็นทางเลือกเชิงกลยุทธ์ และตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ มีรายละเอียดดังนี้

การยกร่างแนวทางการบริหารงาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลค่าเฉลี่ยรายด้านและรายชื่อที่มีระดับการปฏิบัติค่อนข้างต่ำ ข้อมูลข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์เนื้อหา ตลอดจนหลักการของวงจรคุณภาพ PDCA (Plan-Do-Check-Act) มาร่วมกันยกร่างเป็น "แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ" โดยจัดโครงสร้างคำภาษาให้เป็นภาษานโยบายและกลยุทธ์ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในโรงเรียนประจำ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในขั้นตอนการยืนยันแนวทาง (Key Informants)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ประสบการณ์ และความเชี่ยวชาญตรงกับเนื้อหาการวิจัย โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 7 ท่าน ตามเกณฑ์คุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา หรืออดีตผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่มีประสบการณ์ในการบริหารโรงเรียนประจำ ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 3 ท่าน

2. อาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา หลักสูตรสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ที่มีผลงานทางวิชาการหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษา จำนวน 2 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ในขั้นตอนนี้ ประกอบด้วย

1. ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion Guide) เป็นแนวคำถามกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Questions) เพื่อใช้เป็นกรอบในการกระตุ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิร่วมวิพากษ์ ตรวจสอบ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงร่างแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนรายด้านให้มีความสมบูรณ์

2. แบบประเมินแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นแบบประเมินลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Five-point Rating Scale) ของ Likert เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินใน 2 มิติหลัก ได้แก่ มิติความเหมาะสมเชิงหลักการบริหาร (Appropriateness) และ มิติความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง (Feasibility) ของแนวทางปฏิบัติแต่ละข้อ

การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์สรุปผล

1. การจัดสนทนากลุ่มและการวิเคราะห์เนื้อหา ผู้วิจัยจัดประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 7 ท่าน โดยมีการบันทึกเสียงและจดบันทึกสรุปประเด็นอย่างละเอียด จากนั้นนำข้อมูลการสนทนา มาปรับแก้ไข แล้วทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อปรับปรุงถ้อยคำเชิงนโยบายและมาตรการตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อยืนยันแนวทาง นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การยอมรับแนวทาง (Consensus Threshold) ว่า แนวทางปฏิบัติข้อใดที่จะได้รับการยืนยันและคงไว้ในเล่มบทความวิจัย จะต้องมีความเหมาะสมและค่าเฉลี่ยความเป็นไปได้ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป และต้องมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 (แสดงถึงความสอดคล้องกันของผู้ทรงคุณวุฒิ) จึงจะถือว่าแนวทางนั้นผ่านการตรวจสอบและยืนยันอย่างเป็นทางการ

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับการปฏิบัติสูงถึงสูงที่สุด โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากสูงไปต่ำ ปรากฏผล ดังนี้ 1) ด้านงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนักเรียน มีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.56$) 2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานโภชนาการ และทุนสวัสดิการ มีระดับการปฏิบัติในลำดับถัดมา ($\mu = 4.48$, $\sigma = 0.57$) 3) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\mu = 4.45$, $\sigma = 0.59$) 4) ด้านงานปกครอง ส่งเสริมวินัย คุณธรรม จริยธรรม อยู่ในลำดับที่ 4 ($\mu =$

4.36, $\sigma = 0.64$) 5) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จัดการความเสี่ยงงานป้องกันยาเสพติด มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติอยู่ในลำดับต่ำสุด ($\mu = 4.36$, $\sigma = 0.65$)

2. ผลการบูรณาการข้อมูลและจัดทำฉันทามติร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ ส่งผลให้ได้ แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่สมบูรณ์จำนวน 35 แนวทาง แบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ดังนี้

1) ด้านงานส่งเสริม พัฒนากิจกรรมนักเรียน 8 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต 2) โรงเรียนมีการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม 3) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมกีฬา ดนตรี ศิลปะ ทักษะอาชีพและวัฒนธรรม 4) ผู้บริหารวางแผนกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน 5) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม 6) โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมด้านจิตอาสาและบำเพ็ญประโยชน์ 7) โรงเรียนส่งเสริมการเข้าร่วมการแข่งขันทางวิชาการของนักเรียน และ 8) โรงเรียนดำเนินกิจกรรมชุมนุม ตามความสนใจของนักเรียน

2) ด้านงานส่งเสริมสุขภาพอนามัย งานโภชนาการ และทุนสวัสดิการ 8 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการตรวจสุขภาพนักเรียนประจำปีอย่างต่อเนื่อง 2) โรงเรียนมีการจัดหาทุนสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึง 3) ผู้บริหารมีการวางแผนโครงการส่งเสริมสุขภาพและโภชนาการของนักเรียน เพื่อให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น 4) โรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้และดูแลสุขภาพจิตของนักเรียน 5) โรงเรียนดำเนินโครงการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ 6) โรงเรียนมีการติดตามและประเมินผลด้านสุขภาพและโภชนาการ พฤติกรรมการบริโภค การบริหารจัดการโครงการ และข้อมูลสะท้อนจากครูและผู้บริหาร เช่น แบบบันทึกน้ำหนัก-ส่วนสูง แบบตรวจรายการคุณภาพอาหาร แบบสังเกตพฤติกรรมการรับประทานอาหาร แบบบันทึกเมนูอาหาร สมุดควบคุมสต็อก และแบบสอบถามความพึงพอใจ 7) โรงเรียนมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงการจัดบริการด้านสุขภาพและโภชนาการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และ 8) ผู้บริหารปรับปรุงการจัดสวัสดิการให้สอดคล้องกับความต้องการ

3) ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7 แนวทาง ได้แก่ 1) โรงเรียนมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2) โรงเรียนมีการคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มปกติ 3) ผู้บริหารกำหนดนโยบายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ 4) โรงเรียนมีการส่งต่อกรณีที่เกินศักยภาพไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) ครูจัดทำข้อมูลนักเรียนรายบุคคลเพื่อใช้ในการดูแลช่วยเหลือ 6) โรงเรียนมีการประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าของการช่วยเหลือ และ 7) ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ปรับปรุงแนวทางช่วยเหลือนักเรียนตามข้อมูลที่ได้รับ

4) ด้านงานปกครอง ส่งเสริมวินัยคุณธรรม จริยธรรม 7 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการวางแผน เพื่อกำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของสถานศึกษาให้มีความชัดเจนและเป็นระบบ 2) ผู้บริหารกำหนดนโยบายส่งเสริมวินัยเชิงบวกให้กับนักเรียน 3) โรงเรียนดำเนินการจัดทำคู่มือบังคับการใช้ระเบียบวินัยอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม 4) ครูบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียน 5) ผู้บริหารมีการติดตามและประเมินผลพฤติกรรมนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่นการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้แบบ

บันทึกหรือแบบตรวจสอบรายการ การจัดทำแฟ้มสะสมพฤติกรรม การประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และให้คำปรึกษารายกรณี ระบบคะแนนพฤติกรรม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 6) โรงเรียนติดตามและประเมินพฤติกรรมนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด และ 7) ผู้บริหารมีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงกฎระเบียบ มาตรการ และกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

5) ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน จัดการความเสี่ยงงานป้องกันยาเสพติด 5 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารมีการทบทวน ปรับปรุง กฎระเบียบ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน 2) ผู้บริหารมีการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ร่วมกับ ภาครีเครือข่าย ชุมชน อย่างเป็นระบบ 3) ผู้บริหารวางแผนระบบคัดกรองนักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านยาเสพติด 4) ผู้บริหารจัดให้ครู บุคลากร มีส่วนร่วมในคัดกรอง และบำบัดผู้ที่มีพฤติกรรมเสี่ยง อย่างเป็นระบบ และ 5) โรงเรียนดำเนินการส่งเสริมกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนเพื่อลดพฤติกรรมเสี่ยง อย่างเป็นรูปธรรม

การอภิปรายผล

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนในภาพรวม การที่ดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนักเรียนมีระดับการปฏิบัติสูงที่สุด เป็นเพราะโรงเรียนราชประชานุเคราะห์มีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำ สภาพแวดล้อมจึงจำเป็นต้องได้รับการออกแบบเพื่อจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อลดความตึงเครียดจากการใช้ชีวิตในหอพัก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fred C. Lunenburg (2020) ที่อธิบายว่า กิจกรรมนอกหลักสูตร (Co-curricular Activities) เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้เชิงทฤษฎีและประสบการณ์ทางสังคม อย่างไรก็ตาม ด้านการบริหารความเสี่ยงและงานป้องกันยาเสพติดกลับมีระดับการปฏิบัติเฉลี่ยต่ำที่สุด ข้อค้นพบนี้สะท้อนว่า บริบทจังหวัดแม่ฮ่องสอนที่มีแนวชายแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้านและมีปัญหาการลักลอบสิ่งผิดกฎหมาย ทำให้สถานศึกษาตกอยู่ในสถานะเสี่ยงเชิงพื้นที่เชิงภูมิศาสตร์ การบริหารจัดการจึงทำได้ยากและต้องการการสนับสนุนเชิงนโยบายมากกว่าปกติ ซึ่งสอดคล้องกับข้อสังเกตของ สมพงษ์ จิตระดับ (2022) ที่ระบุว่า สถานศึกษาบนพื้นที่สูงจำเป็นต้องปรับประยุกต์การบริหารจัดการความเสี่ยงให้เหมาะสมกับภัยคุกคามเฉพาะถิ่น

2. การพัฒนาระบบวินัยเชิงบวก (Positive Discipline) ในด้านงานปกครอง แนวทางการใช้ วินัยเชิงบวก ได้รับการยืนยันจากผู้ทรงคุณวุฒิว่ามีความเหมาะสมสูง เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะตัว การบังคับใช้กฎระเบียบแบบเผด็จการหรือการลงโทษที่รุนแรงอาจนำไปสู่การหนีเรียนหรือการต่อต้าน ประเด็นนี้สอดคล้องอย่างยิ่งกับแนวคิดของ Thomas J. Sergiovanni (2018) ที่เสนอว่า การบริหารกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพต้องมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนเชิงบวกที่ให้ผู้เรียนรู้สึกปลอดภัยผูกพัน และเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging) มากกว่าการใช้กลไกการควบคุมอำนาจนิยม

3. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการบูรณาการครูสอนแนะ ข้อค้นพบเชิงปฏิบัติระบุว่า ความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนประจำขึ้นอยู่กับการทำงานประสานกันระหว่างครูประจำชั้นและครูสอนแนะ สอดคล้องกับแนวคิดของ ประวิต เอราวรรณ (2564) เกี่ยวกับ ระบบนิเวศทางการศึกษา (Educational Ecosystem) ที่ว่า การพัฒนานักเรียนด้อยโอกาสต้องเกิดจากการถักทอประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายรอบตัวผู้เรียนเพื่อสร้างตาข่ายรองรับความปลอดภัย (Safety Net) ทั้งด้านกายภาพและจิตใจ

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ทั้ง 5 ด้าน เป็นรูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนสำหรับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยบูรณาการ กระบวนการบริหาร PDCA ร่วมกับ ขอบข่ายงานกิจการนักเรียน 5 ด้าน งานปกครอง ส่งเสริมวินัย คุณธรรม และจริยธรรม การบริหารความเสี่ยงและป้องกันยาเสพติด ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน งานส่งเสริมสุขภาพอนามัย โภชนาการ และทุนสวัสดิการ งานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมนักเรียน ภายใต้บริบทเฉพาะของโรงเรียนประจำในพื้นที่สูงที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม องค์ความรู้ดังกล่าวสามารถประยุกต์ใช้กับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์และสถานศึกษาประเภทโรงเรียนประจำในพื้นที่พิเศษได้

ภาพที่ 3 การบริหารงานกิจการนักเรียนสำหรับโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในพื้นที่สูง โดยบูรณาการวงจรคุณภาพ PDCA กับการบริหารงานกิจการนักเรียน 5 ด้าน และแนวทางปฏิบัติ 35 แนวทางที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนตามหลัก PDCA ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอนเป็นโรงเรียนประจำที่ต้องดูแลเด็กด้อยโอกาสและกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายตลอด 24 ชั่วโมง การใช้หลัก PDCA เชิงรุกจะช่วยให้ผู้บริหารจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดได้อย่างทั่วถึง ลดความซ้ำซ้อนในการทำงานของครูสอน และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบและพัฒนาแนวทางการบริหารให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของนักเรียนในโรงเรียนประจำ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรศึกษารูปแบบการบริหารงานกิจการนักเรียนที่เหมาะสมกับโรงเรียนเฉพาะความต้องการพิเศษหรือโรงเรียนในพื้นที่ห่างไกล เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละประเภท
4. ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตาม ดูแล และประเมินผลนักเรียนในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. <https://online.anyflip.com/cwpqf/srcq/mobile/index.html>
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2567). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2567. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัยเสกสรรค์ พรหมศรี. (2563). การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่. เอกซ์เพรส มีเดีย.
- สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2560). ภาวะผู้นำและยุทธศาสตร์การบริหารสถานศึกษาในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง. ส. เอเซียเพรส.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2568). คู่มือการปฏิบัติงานสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. <http://special.obec.go.th/seb/>

- Robbins, S. P., & Coulter, M. (2019). *Management* (14th ed.). Pearson.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the Crisis*. MIT Press.
- Council for the Advancement of Standards in Higher Education. (2019). *CAS Professional Standards for Higher Education* (10th ed.). CAS.
- Lunenburg, F. C., & Ornstein, A. C. (2021). *Educational Administration: Concepts and Practices*
- Sergiovanni, T. J., & Green, R. L. (2013). *The Principalship: A Reflective Practice Perspective* (7th ed.). Pearson.
- Fullan, M. (2020). *Leading in a Culture of Change* (2nd ed.). Jossey-Bass.
- Hattie, J. (2023). *Visible Learning: The Sequel*. Routledge.
- OECD. (2024). *Strengthening the Skills of Youth in Initial Education in Thailand*. OECD Publishing.